

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marți, Joi și Sâmbătă.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strelnătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 47
Correspondențele sînt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 30.
Epistole nefrancate se refuză. — Articuli nepublicați nu se înapoiază

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 80 cr.
pentru fie-care publicare.

Sibiu, 23 Ianuarie.

Amestecul în afacerile noastre școlare din partea organelor administrative a fost totdeauna stricăcios și păgubicios pentru dezvoltarea lor.

Păgubicios a fost amestecul, când inspectorii regesci au voit să ne facă ei plan de învățământ, păgubicios când solgăbirăii au voit să ne cualifice pe învățatori, păgubicios când au introdus cu forța învățatori nerecunoscuți de autoritatea supremă bisericească de atari și păgubicios, când au delaturat din posturi ômeni, cari au jertfit o parte din viața lor în serviciul bisericeii.

Nu am întârziat nici odată a ridica protest solemn contra amestecărilor, provină ele din hiperzelul de patriotism fals, provină ele din șovinism, provină din ori ce cauze netemeinice.

Acum se ivesce amestecul în altă formă.

Comisiunea administrativă a comitatului Hunedórei în ședința dela 10 Novembre Nr. 1405 a decretat o nouă violare a legilor esistente, care taie afund în drepturile noastre ca corporațiuni autonome.

I a venit la Măria sa fișpanul din Deva la cunoscință, că mai mulți preoți dispensează ei pe elevi dela scôlă și că acesta dispensație ar fi contra legii.

Am voi să vedem și noi acesta lege, care până acum de bună sémă, că există numai în creerii unui argat de ai sei.

În viitoriu are să fie altmintea.

Așa sună ordinul dat cătră toți solgăbirăii, cătră inspectorul de scôle și cătră primarii orașelor cu magistrat regulat.

Dispensațiunile de la învățământ au să le facă primăriile comunale, și numai în casuri grave, ér nici decât preoții.

Cine nu scie că preoții nostri sunt directori școlari locali și ei în calitate aceasta au dispensat pe elevi, cari parte din nedesvoltarea trupescă, parte din alte defecte notorice nu erau apti de scôlă.

Dar preoțimea trebuie degradată în ochii poporenilor, trebuie făcută, ca să nu mai aibă nici acest drept, care îl dă legea și care de bună sémă la esericiat numai în casuri unde trebuia să se esericieze.

Cine ne dă nouă garanță că primarii dela sate, cari sunt ômeni fără carte, că notarii, cari locuesc tot în a treia și a patra comună vor fi în stare să dispenseze dela cercetarea scôlei numai pe cei de dispensat și nu vor începe a face din scôlă o speculă mârșavă.

Cine ne stă bun, că nu vor dispensa pe elevii cei mai buni, că nu vor face tîrg cu părinții și pentru bacșișuri vor opri cu decile de copii de a cerceta scôla și în fața acestor porniri preotul nostru ca director școlar, comitetul nostru parochial

ca scaun școlar vor trebui să vadă cu ochii ruina scôlei.

Au făcut organele noastre vre un abus, pentru ce nu vine comitetul administrativ cu cazul concret și să ne arete pe cel ce a abusat de oficiul seu ca să l tragem în cercetare disciplinară?

Dar noi atari directori școlari fără suflet nu cunoșcem, nouă nu ni s'a relatat nici odată, că un organ al nostru ar fi făcut din scôlă și din cercetarea scôlei vre un trafic, și tot lucrul se prezentează ca o nouă pornire dușmănosă contra scôlelor și a preoțimei noastre.

Comitetul administrativ se provôcă la § 2 al instrucțiunei pentru scôlele civile. Eij bine, cât scim noi în comitatul Hunedórei nu sunt scôle civile, ci sunt scôle școlare profesionale și dispensarea dela scôlă cade în competența organelor, cari susțin scôla

Acosta este clar și evident în art. de lege XXXVIII din 1868.

Sau dór ar voi ca acesta lege să nu mai existe atunci placă-le, în putere le stă să o modifice, ori să o nimească, pân atunci noi ținem, că tot decisul comitetului administrativ din ședința dela 10 Decembrie este un amestec arbitrar în sfera de competența a organelor noastre bisericesci.

Mare ni e mirarea, că scôlele noastre nu le ajută cu un filer, nu ne dau din visteria țerei un ban frânt pentru susținerea lor și totuși atâta aroganță.

Di Réthy și cu tovarășii sei de principii dau mereu năvală asupra noastră, ne atacă când în un punct, când în altul și noi trebuie să avem ochii în patru, ca să susținem lupta de apărare contra acelor, ce ar fi chemați din oficiu ca să ne dea mână de ajutoriu la grăba problemă ce o avem în cele ale luminării poporului.

Sub masca bunevoințe, ce se ascunde la spatele acestui ordin este un atac din cele mai cutezătoare la drepturile garantate nouă prin lege, și nu vom înceta a face atenți pe stăpânii țilei, că să ne slăbescă cu atâta dragoste, căci deja avem pân în gât destul din săgețile veninose ce îndreptă și de și spre noi.

Revista politică.

La ordinea țilei e în discuțiune în presa europeană căderea prim-ministrului italian Crispi. Se credea, că acest bărbat, care și crease la spatele sale o majoritate covârșitoare în cameră, nu va fi silit multă vreme să se retragă, mai vîrtos, că spriginul cel puternic îl avea și în regele Umberto.

Dar nise proiecte despre reducerea prefectilor și a suprefectilor și despre sporirea vămilor pe im-

port și a tacșelor pentru spirt și precum și nise cuvinte nesocotite aruncate partidului din dreapta, că a făcut adevărată politică servilă, a fost destul ca bărbatul, care se credea ca o stâncă de granit, să rămână în minoritate și să-și dea demisiunea.

Demisiunea sa a provocat multă neliniște în Austro-Ungaria și Germania. Ambasadorii acestor două state au cerut imediat informațiuni regelui Umberto, carele i a asigurat, că politica esternă nu suferă nici o schimbare.

Până acum nu se scie pozitiv, cine va fi urmașul lui Crispi. După scirile din Roma însă, regele a conferit cu Rudini și l'a însărcinat cu formarea cabinetului. —

De mai mult timp a isbutit o certy, al cărui obiect, fresce un e altul de cât vecinica cestiune a Tripolisului.

După cunoscuta interpelație a deputatului Pichon în camera franceză, această certy, departe de a se fi potolit, s'a însăprît și mai mult.

„Reforma” din Roma acuză presa franceză, că ea a început certy. Pe timpul ultimelor alegeri din Italia, mai multe țiare franceze au însinuat, că guvernul Italiei se gândesc la cucerirea Tripolitanei și că prin acest plan voia să creeze un curent favorabil șie-și în alegeri.

Mai târziu, — își urmază „Reforma” recriminațiile, — când o escadră franceză a plecat la Constantinopol, presa franceză și chiar și multe țiare, cari treceau drept oficiose atribuiau acestei misiuni scopul de a deschide sultanului ochii asupra planurilor Italiei în privința Tripolitanei. Atunci numai țiarele italiene independente, ér nici decum cele oficiose, au răspuns, că Turcia n'are de ce să banuască pe Italia, ci în tot cazul mai curînd pe Franța. Tot atunci țiarele italiene au și citat mai multe întimplări, cari puteau servi drept dovezi pentru cele ce le susțineau.

Și în adevăr, continuă țiarul italian, de óre-ce Franța, sub preteștul că siguranța Algeriei ar pretinde posesia Tunisului și-a ocupat această țară, nu era nimic mai lesne de admis de cât că, la un moment dat va afla cu cale se comprindă și Tripolitania, sub preteștul că posesia ei e necesară pentru a garanta siguranța Tunisului.

Acosta concluzie în adevăr nu e lipsită de orice logică.

De altfel este cu desăvîrșire adevărat, după cum spune „Reforma”, că interesele Francei n'au întimpinat în timpul din urmă nici o dușmănie din partea Italiei.

Póte tot mai e dar de sperat, că nenorocita cestiune a Tripolitanei va găsi vre-o soluțiune sau va

FOIȚA.

Reintórsă dela țerm.

După Hector Malot.

(Urmare.)

— După masă, luară o barcă să facă o preumblare.

Fiind că ai dorit să rămâi târziu pe lac, îți fac plăcerea, vom intra, când vei voi.

După terasa otelului vęduseră în timpul mesei sórele disparând și roșind cómele și cóstele munților, cerul albastru perđendu-și colórea, întunecându se, apoi acest cer întunecat se împodobia cu stele, și lacul se linistise, era ca o oglindă négră; în depărtare țermurii păreau a fi străpunse cu nise puncte galbene bizare și neegale, ce se páriau a fi produse prin lumina dela case și oteluluri.

Aședați în fundul bărcii, unul lângă altul vorbiau puțin, glasul Gabrielei se stinsese, și osteniți, amândoi îngrijați, ascultau cu băgare de sémă ușorul șgomot al lopetilor, ce loviau în apă.

Când aerul rece de séră începu să se simtă ea se uită la tată-seu și-i dîse:

— Voesci să întrăm?

— Tu poruncesci, și-e somn?

— Incepe.

— Bine, să întrăm.

— Și dacă îmi vine gustul să întru, nu e ca să dorm.

— Dar pentru ce?

— Să me culci tu, scii cum făceai, când eram mică.

E așa mult de când nu m'am mai culcat cu cineva. Sciu se me desbrac singură. N'am avut încotr'o, a trebuit se me obișnuiesc, că Fanny după ce me ajuta sus, me inchidea în odaie și se ducea să-și petré ă, eu făceam cum puteam. Și mi plăcea așa mult se vii se te uiti la mine în pat, să me săruți. Altădată îmi dîce-i: Dormi bine, draga tatii, nu te deștepta, și te ascultam. Și astă séră, dacă mi vei spune, te voiu asculta.

El făcu mai mult decât a o privi în pat, o desbracă, ea era încântată, ridea de el cât era de stingaciu în asemenea afaceri, căci nu cunoștea secretul copciilor, al țeseturilor, în fine nimic din chițele de la îmbrăcăminte țeței. Când o puse în pat se așeză lângă ea la căpătuiu și-i trecu mână pe după cap.

— Așa, așa voi să dorm, dîse ea.

— Vei osteni îndată.

— Eu nu, dacă tu nu te ostesci, te rog rămâi aici.

— Cât vei voi.

— Scie ce să-mi spu!

— Adormi iute, scumpă copilă.

Îndată capul îi căđu după mână tată-seu, respirațiunea îi se regulă, somnul o cuprinse în linise și fericire, cu sarisul pe buze, gândindu-se la țuia a doua pe care o aștepta cu mare încredere.

VI.

A două ție se deșteptă fórt de diminéță, sări jos din pat și merse drept la feréștră, pe care o deschise și se uită afară privind lacul. Țuia era senină, deja caldă și aurită de razele sórelui. În depărtare se vedea vaporul, care venia din Colico, lăsând în urma lui ca o panglică fumul cel négru.

Îndată deschise ușa la odaia tatălui seu.

— Scólă-te, dîse ea, vaporul dela Colico va sosi îndată la Bellagio, și d'acolo până aici nu e departe.

Când amândoi fură îmbrăcați, vaporul traversa lacul și venia spre țermul lor, cu tóte astea ei ajunseră înainte a lui la țerm.

— Eu cred, că va veni cu vaporul dîse cătră tată seu, fără a spune numele acestei ce o aștepta.

— E prea de diminéță pentru mamă-ta, nu trebuie s'o aștepti d'acum.

— Ba da, căci țuia e prea cald și apoi scie, că o așteptam.

(Va urma.)

pute fi înlăturată, astfel ca se numai stea în calea reimpresiei franco-italiene, reimpresie, bine înțeleasă, numai în înțelesul păcii universale.

Din Berlin a venit dăunăți scirea, că în comisiunea bugetară a parlamentului german ministrul de război, locotent general von Kaltenborn a făcut comunicarea liniștitoare, că guvernul nu va mai cere parlamentului în vremurile apropiate, cari se pot prevedea cheltueli pentru armată în măsură atât de mare ca în anii din urmă.

Deși scirea dată în această formă ar părea la prima vedere liniștitoare, totuși după unele informațiuni pozitive e adevărată numai după literă.

Este adevărat, că în noul proiect de buget nu se cere o sporire atât de mare a cheltuelilor pentru armată, cum s'a cerut în anul trecut; totuși, noul buget al armatei se sumează pentru anul viitor la 438.9 milioane, dintre cari 413 milioane intră în bugetul ordinar. Acesta din urmă e sporit așa dar cu 25.8 milioane de mărci, o sumă respectabilă, deși nu atinge cifra sporirilor din anul care trece.

Iată dar dovada cea mai bună, că cuvintele puse în gura împăratului german de „Saale Zeitung“, despre o proiectată „desarmare generală“, au fost pur și simplu inventate.

În adevăr, proiectul de buget a fost făcut, cu scirea și învoirea împăratului, înainte de celebrul prânz al d. lui Miquel: E evident dar, că în momentul, în care se făcea un pas nou pe calea politicii de pace înarmată, era imposibil ca împăratul să anunțe ore cum înagurarea politicii de desarmare.

În ce privește anume punctele, în cari se cere un spor de cheltuială pentru armată în anul bugetar viitor, acestea sunt:

Mai întâiu o sporire a personalului ministerului de război, ale cărui lucrări au devenit copleșitoare.

Apoi reclădirea fortăreței Grandez; crearea de 149 posturi de majori; cumpărare de cai pentru transportarea tunurilor de fortărețe; sporirea efectivului unor batalioane de tren; cheltueli pentru convocarea în număr mai mare a rezervistilor; sporirea premiilor de reangiere pentru sub ofițeri; nouă creări de remonte.

O mare parte a sporului cheltuelilor pentru armata germană revine asupra marinei.

În urma sporirii posesiunilor transmarine, guvernul s'a vădit silit să prevadă în noul proiect mai multe vapori de război de cât până acum. E vorba să se creeze trei vase cuirasate nouă, un incrucișătoriu, un aviso și opt torpilor; la Wilhelms-haven se prevede fabricarea unor tunuri nouă de calibrul mare, pe țermul de la miață-nopțe se prevede înființarea unor nouă baterii de torpilor, la Friedrichsort se propune înființarea unor nouă ateliere pentru trebuințele marinei de război, s'asa mai departe.

Cu un cuvânt, ceea-că urmăresce și pentru anul viitoriu Germania, este de parte de a fi desarmarea — este completarea din ce în ce a înarmării.

Adunarea alegătorilor români în Sibiu și asilele de copii.

Făimosul proiect de lege despre asilele de copii a provocat în toate cercurile societății poporului român o adâncă mâhnire.

Ca să ilustrăm acesta, ne mărginim a ne provoca la adunarea imposantă a alegătorilor români, cari s'au întrunit Marți la 3 ore p. m. în sala cea mare dela „Gesellschaftshaus“.

La 1000 de alegători au alergat în timp de iarnă, din apropiere și din departări mari, ca să protesteze contra acestei instituțiuni, a le cărei intențiuni le am lămurit în mai multe rânduri în foia noastră.

Adunarea a decurs în următorul mod:

La 3 ore dl. Dr. Aurel Brote deschide adunarea prin o vorbire scurtă și precisă, în care salută pe alegători pentru viul interes, ce-l manifestează și de astădată în lupta noastră națională. Ei sunt conchemați a-și da însiși părerea într'o cauză, care privește mai de aproape pe poporul român. Căci vorba e de proiectul despre asilele de copii, care s'a discutat în dietă cu un zel dictat de șovinismul cel mai esagerat (Așa e!) Proiectul are o basă cu totul asupritoare, căci prin el mai înainte de toate se decretă sila (Așa e!) Omnipotența statului și întinde mâna în sanctuariul familiar, silind pe părinți a-și trimite copii pe sâma unei crescătoare, care nu cunoște nici limba, nici nu scie de credința cetățenilor (Așa e!). Tot prin proiect se atacă, precum a constat un magiar în dietă legea de naționalitate din 1868; dar noi vom să fim și să rămânem români (aplaude furtunose; în veci și pururea...) Afară de acestea prin crearea acestei instituțiuni se impun grele sarcini, căci tot oamenii au să le susțină prin un arunc după darea directă (Așa e!). Darile și așa ne apasă destul de greu și trebuie să protestăm (Protestăm, protestăm, aplaude furtunose).

Se procede la alegerea biroului și se alege președinte Dr. A. Brote; bărbați de încredere I. Pașiu, P. Cosma și Z. Boiu; er de secretar N. Némțu.

P. Pipoșiu ia cuvântul: Cestiunea față cu care trebuie să ne pronunțăm privește pe toate naționalitățile din patrie, mai mult privește pe nemagiari și mai mult pe noi români, căci ea taie în interesele noastre cele mai vitali. N'ar fi să avem nemica contra acesteia, dacă ea nu s'ar basa pe nesce principii, care pe lângă că tulbură pacea și liniștea între națiuni (Așa e) tulbură pacea și liniștea întregei țări (Așa e, aplaude).

Nu suntem în poziție a ne apăra acolo, unde trebuie, căci actuala lege electorală, ne împiedcă a ne trimite oameni, de cari să fim siguri. Numai presa a mai rămas și acest mijloc de intrunire. De acest drept trebuie să ne folosim și se ne pronunțăm acum în cestiunea proiectului asilelor de copii (Protestăm, protestăm, nu l primim, aplaude). Oratorul schițază proiectul și adaugă: el s'a făcut și s'a primit în dietă (Voci: noi nu-l primim!), dar a mai rămas să se discute încă în camera magnaților și să se apröbe din partea monarhului (trăescă!) și noi trebuie să ne ridicăm vocea ca să fim audiți și se nu ne pară reu, că n'am făcut-o (Așa e!) Căci prin proiect se calcă legea de naționalitate (Așa e!), prin el se urmăresce magiarizarea (Așa e!) prin el ni se impun nouă sarcini (Așa e!), dar multe necasuri au trecut peste român, el are 7 vieți și dacă îi ia-i și a 7 ea tot îi mai rămâne una (Așa e! aplaude prelungite și furtunose). Să protestăm deci contra proiectului (Protestăm).

Se primesce apoi următorul proiect de rezoluțiune:

Considerând, că proiectul de lege despre asilele de copii prezentat dietei unguresci, întră împotriva tuturor drepturilor naturale cu mijloce silnice în sanctuarul familiei spre stricăciunea sufletescă și trupescă a viitoarelor generațiuni, face obiect de esperiment politic din copii nostri și impune comuncelor nouă și grele sarcini în interesul reu înțeles al unei minorități naționale:

Alegătorii români, din cercurile electorale, Sibiu oraș și cerc, Săliste, Cristian, Căsnădie, Rășinari și Nocrichiu, întruniți în conferința electorală protestăză serbătorește în contra vătămării comise prin numitul proiect de lege față cu drepturile naționale ale poporului nemagiar din patrie, declarând acest proiect de lege de păgubitor și primejdios, atât din punct de vedere moral și pedagogic cât și în privința sanitară și economică.

După acesta ia cuvântul economul din Boița I. Clôjă și în graul poporului spune pe scurt scopul adunării și provôcă pe alegători ca din nou să se pronunțe (Primim, primim, aplaude îndelungate).

Prin o frumoasă vorbire a mulțamit președintelui și alegătorilor adunați părintele asesor Z. Boiu, dând și cu acesta ocaziune sfaturi înțelepte. Cuvintele sale entusiaste, a electrisat poporul, care izbucni în lungi urări „să trăescă.“

Reuniunile de credit

ca mijloce pentru stărpirea relelor poporațiunii rurale, de F. W. Raiffeisen.

Edițiunea a patra.

„Reuniunile de credit“ din satele germâne în anii 1864, 1866, 1870 și 1871, când Germania a purtat cele mai mari războie, n'au suferit nici cea mai mică pagubă; din contră băncile de credit (sparcassa) dela orașe, care au de scopul lor principal nu ajutorarea ci urcarea cametei și înmulțirea dividendei, cu papirele lor de stat, a cărora valoare creșce și descreșce, au suferit mari sguđuiri. Înse păământul, garanța și basa reuniunilor rurale, rămâne totdeauna intact; păământul nu arde, nu se pöte fura și pustii ori cât timp ține resbelul și oricum se termină. „Reuniunile de credit“ dela sate bine conduse stau intacte și în timpurile cele mai vitrege.

Poporul dela sate nu vrea să scie nimica de „papire de valoare“, și bine face; pentru-că el nu pöte judeca prețul unor asemenea papire. Baniu încă nu-i duce poporul dela sate în băncile din oraș, ci mai bine îi lasă pe fundul lăđii, pentru-că poporul nu cunoște basa și soliditatea unor asemenea bănci (sparcassa). Când însă în satul seu vede „reuniunea de credit“ înființată, când vede în fruntea ei pe bărbații lui de încredere, atunci merge și el cu banii lui la acesta reuniune! Sătenii așa au făcut prin tot locul în Germania, unde s'au înființat asemenea reuniuni rurale.

Reuniunile de credit dela sate, după capitalul dat imprumut, cer 6 la sută. Acesta cametă nu se detrage înainte, ci se solvesce ulteriormente. Imprumulul se dă pe trei luni, pe un an și pe 2—3 ani. Solvirile se pot face și în rate. Detoriile pe cambiu nu sunt acomodate poporațiunii dela sate; mai bine este când poporațiunea rurală și lucrătorii nu cunosc de felu cambiu.

Tot timpul își are problemele sale. În timpul din urmă s'a șters țehurile și am ajuns la libertatea industriei, am ajuns adecă dintr'o extremitate într'alta. Pe timpul țehur

lor fie care măestru trebuia să între în acesta societate, nu putea lucra ca acum de capul seu; însă țehul i-a dat și ajutoriu și sprigin. Astăzi cu libertatea industriei măestru în lipsa lui rămâne singur isolat. Domnesce dară érăși dreptul pumnului, dreptul celui mai tare, deși nu în forma vechiă, dar asigurând reușita celui mai tare. Deocamdată lupta se pörtă cu arme pacinice, cari sunt: superioritatea spirituală și banii. Astăzi domnesce în lume banul, cu care toate le pöți învinge. În timpurile vechi cel mai tare domina cu puterea brutală; astăzi cu banul domnesce cel mai avut asupra celor seraci. Lângă puterile politice s'au dezvoltat puterile uriașe a ómenilor cu bani, cari prin capitalele lor influințază cursul lumii întrege. Influența acesta sapă bunăstarea poporațiunii, ea împiedcă dezvoltarea sănătósă economică a poporului; acesta periclităză existența societății a statelor și viitoriul tronurilor. Mergând lumea astfel, vor fi în urmă milioneri și cerșitori; acestia vor sugruma pe ceialalți și va fi o revoluțiune grósnică socială.

Dic unii: că israeliții și statul sunt vina bólelor sociale. În mánile jidovilor sunt speculațiunile cele mai rentabile atât la sate, cât și la orașe. Fără jidovi nu pöți face un negoț de bani, fără ei nu pöți vinde gránele. Jidovii au devenit periculoși pentru societatea creștină numai în Germania, dar în Europa întrege. Așa este. Înse astăzi pe israeliți nu-i putem toca în cap; nu putem ale detrage drepturile de cetățeni; nu-i putem trimite în Palestina, unde unii cu alții nu s'ar puté înțelege.

Bóla timpului presinte este lipsa de activitate proprie și lipsa de economie (cruțare). Ca mai de mult așa și astăzi fie-care om are lipsă de ajutoriu de apröpelui seu. Avem lipsă de reuniuni, cari se correspundă trebuințelor poporațiunii, cari să se pötă desvolta pe cale naturală și să pötă lucra cu independență. Pentru poporul dela sate nu este alt remediu decăt crearea „reuniunilor de credit“ prin responsabilitatea solidarică.

Experiența de trei decenii arată, că în Germania aceste reuniuni de credit sunt acomodate spre a ridica starea economică, culturală și morală a poporațiunii. Reuniunile comunale tóte la olaltă pot pune basă la o bancă centrală de credit hipotecariu, în care vor intra tóte ca membre.

O astfel de „bancă centrală hipotecară“ s'a înființat cu reședința în Neu-Wied în anul 1876 în 30 Septembrie cu o hipotecă de 500,000 marce. Acționarii banței sunt micile reuniuni de credit dela sate; una acțiune este de 1000 marce din care se solvesc 10; fiecare reuniune comună are 5 acțiuni. Acesta bancă hipotecară funcționază deja de 14 ani, și avënd o dezvoltare favorabilă continuă, va ajunge la o țarie atât de mare, încăt va putea rezista tuturor calamităților economice din tóte timpurile; și va da sprijin secur proprietarilor mici dela sate în contra capitalelor celor mari a băncilor și usurarilor fără milă.

Satele românesce din Ardél, Bănat și părțile ungurene în urma comasărilor au lipsă urgentă să-și pötă cumpăra pământ de pășune la vite; ceace nu pot face, până când micii proprietari nu se vor asocia între sine și nu vor forma și ei reuniuni de credit, ca astfel să-și pötă procura pelângă credit solidariu capitalul trebuincios spre cumpărare.

Ar trebui însă și românilor un bărbat devotat, cunosătoriu de cauze, cum au germanii în eminentul lor econom F. W. Raiffeisen, carele ideei să dea trup, er sufletul să fie el însuși. Acesta se lucre la fața locului, întrunind pe cei chemați, și dândne tóte iustrucțiunile trebuincioșe. Pöte că „Asociațiunea transilvană“ va găsi un atare bărbat, și va iniția pe terenul economic acele reforme, cari sunt trebuincioșe poporului spre propia conservare.

Statul însuși prin legi speciale ar trebui să vină întru ajutoriu micilor proprietari dela sate și celorce n'au avere ci trăesc ca lucrători la câmp, pentru-ca comunele să-și pötă cumpăra atâta loc de pășunat pentru vite, încăt și cel mai sêrac dar sirguincios cap de familie să-și pötă ține câte o vacuță, un purcel de clisă spre nutrirea copiilor. Familiile țeranilor sunt talpa țerei; ele lucră câmpul, viile și păturile din țera, ele dau soldați spre apărearea țerei.

În cele mai multe locuri, unde vre-o moșie mai mare a venit la vânzare, satele, — micii economi neorganizați între sine — n'au putut cumpăra moșia ca să aibă loc de pășune la vite, ci au trebuit cu lacrimi în ochi și oftând să o jase a fi cumpărată de veneticii israeliți cu capitaluri adunate, cari întrând în comune au stors și mai tare poporul.

În Ungaria politica înaltă, mofturile parlamentari, n'au permis până acuma, ca legislativa să se ocupe serios cu înteresele micilor economi dela sate. Frațiunile agrarie și clicia antisemită din dietă n'a venit cu idei practice și proiecte concrete. Colonizarea ceangăilor s'a făcut prin șoviniștii, cari compromit tóte ideile bune și tóte întreprinderile serioșe. Întréga luptă parlamentară să învărtesce pelângă „Școlă tu ca să șeđ eu!“

Asa dară economii singuri trebuie să se ajutore prin asocieri între sine.

„Reuniunile economice de credit“ sunt lucruri salutari. Trebuie însă, ca oamenii să aibă maturitatea cuvenită: laboriositatea, parsimonia și imbold spre a nisui spre bine. Conducătorii din direcțiune trebuie să fie ómeni cu iubire adevărată pentru binele comun. Unde lipsesc aceste condițiuni acolo prin aceste reuniuni nimic bun nu se va ajunge. Prin conducere bună „reuniunile de credit“ sunt nisce comuniuni adevărate creștinești, unde iubirea de apröpelui ajutoră pe cei i-sêraci, ca să suie d'asupra sêraciei. Lucrurile principale

sunt: moralitatea, priceperea economică. Membrii reuniunii n-au scopul a face dobândă unul dela altul, ci a se ajutara reciproc; de aceea în aceste reuniuni lipsesc ori ce di-videndă. Profitul este înălțarea tuturor pe terenul economic. Cei mai tari cu duclul, cu moralul, cu puterile materiali trebuie să stea în fruntea reuniunilor, și se conducă lucrările gratuit, având satisfacțiunea, că au făcut bine deapropelui seu.

Responsabilitatea membrilor în solidum pentru toate afacerile reuniunii pretinde imperios soliditatea conducătorilor și a tuturor membrilor reuniunii, precum și a tuturor agendelor.

Unindu-se oameni de bine între sine fac progres, minuni, unindu-se oameni de bine cu oameni de rău, se face îngâmăcăle și turburare, cari apoi produc descurajare și disolvare. „*Quid quid agi prudentem agas, et respice finem*“. România ca țară independentă, mai vârtos în Moldova ar putea introduce „reuniuni de credit“ prin cari poporul creștin s'ar emancipa de cametarii israeliți. „*Bis dat, qui citodati*“.
Moderator.

Raport despre adunarea alegătorilor din cercul electoral al Caransebeșului.

Caransebeș, în 18/30 Ianuarie 1891.

Astăzi la orele 12 1/2 întrunindu-se alegătorii în localitățile societății române de lectură din Caransebeș adunarea se constituie alegându-se la propunerea dlui Ioan Ionașiu de președinte al adunării P. O. D. protopresbiter al Orșovei Mihail Popovici și de notari DD. Gerasim Sêrb și Iosif Bălan. În cuvântarea de deschidere președintele arată scopul adunării în termeni bineînțșiți și espune obiectul asupra căreia adunarea va avea se delibereze, invitând alegătorii a se pronunța asupra proiectului de lege despre asilele de copii și salutându-i dechiară adunarea de deschisă. După aceea se dă cuvântul dlui Stefan Velovan, care espune motivele, pe care s'a basat proiectul de lege, când s'a prezentat în casa deputaților prin ministrul de culte și le combate cu agerime și chiaritate proprie dlui St. Velovan, prezentând următoarea

Resoluțiune:

„Proiectul de lege despre asilurile de copii prezentat casei deputaților de către ministrul de culte și instrucțiune publică al Ungariei cuprinde în sine dispozițiuni menite a destepta cele mai mari îngrijiri în cetățenii nemagiari ai patriei noastre.

„Proiectul silesce părinții sub condițiuni, care trec preste puterea lor de a trimite pruncii în vîrstă de 3—6 ani la asiluri cu organizație străină individualității familiilor nemagiare, făcându-se cu neputință inriurirea firăscă recunoscută de toate popoarele civilisate, ce trebuie se o aibă părinții la punerea fundamentelor de conduită familiară națională, religioasă și morală a pruncilor lor.

„Cu despectarea articolului de lege XLIV din 1868, articolul sancționat de Maiestatea Sa și astăzi în vîgore și în disprețul dreptului familiei de a-și împriima caracterul individualității sale la sădirea primelor obiceiuri religioase și morale ale pruncilor, proiectul are scopul clar pronunțat de a ocupa pruncii din asiluri cu limba magiară, așa dară cu o limbă străină, într'un timp când pruncii nu au primit încă nici primele elemente de instrucțiune regulată în limba maternă. Dacă în familie nici nu s'a început vre-o cultivare rațională a limbii materne e sigur, că ea nu va fi în stare să-și afirme locul cei competente în educație în față cu o limbă străină, care se cultivă ajutată de toate mijloacele, pe care le ofere calificația puterilor didactice, aplicate la asile.

„Și în punctul acesta proiectul de lege ia familiilor nemagiare ori ce puțință de a se pune în apărare. Ba gradul de bună educație trupescă și sufletească, pe care comuna intrăgă împreună cu ajutorii statului abia sunt în stare a atinge, la copii asilului se declară prin proiect ca condițiune, pe care fiecare familie de țeran nemagiară trebuie singură să o împlinescă, dacă voesc se fie scutită de nenorocirea de a contribui cu dare grea la propria ei desnaționalizare.

„Mănecând dela conștiința dezvoltată în mod neasămănat la poporul român, că calitățile cele etnice, care au contribuit în timp de o mie de ani a asigura esistența Ungariei ca stat poliglot, a trecut deja prin probele, cari îi dau poporului român dreptul de a-și păstra și cultiva individualitatea sa neatinsă și ne-njignită, proiectul din cestiune privit din acest punct de vedere nu numai că învîlvă o injustiție, ci e calificat a produce adănci nemulțămiri între cetățenii statului și a da frâu liber la esperimentări și urmate neapărat de frecări și crise sociale, cari pot fi primejdioase pentru însăși esistența statului.

„Din aceste motive adunarea alegătorilor români din cercul electoral al Caransebeșului însinuă înaintea publicității în terminiicei mai sêrbătorești protestul seu contra proiectului de lege pentru asilurile de copii, ca a unui vedit atentat asupra

legalelor și justelor aspirațiuni de cultură națională ale poporului român din această patrie.“

După cetirea proiectului se dă cuvântul dlui Ioan Ionaș, care făcând o reprivire asupra luptelor naționale ale cercului nostru electoral începând dela desființarea miliției până în zilele noastre arată că guvernul a zădărnicit toate încercările noastre de a ne desvolta pe terenul economic și cultural“.

Oratorul sub aplausele întregii adunări motivând recomandă primirea rezoluției. Proiectul se spriginesce prin cuvântul bineînțșit al dlui Ioan Lințu, care încă recomandă primirea rezoluției. Președintele adunării pune după aceea la vot rezoluțiunea, carea se primesce cu unanimitate și cu mare entusiasm din partea adunării.

Luând cuvântul dl Patriche Drăgălină face o reprivire istorică asupra suferințelor românilor înainte de 1848 adică sub era iubăgiei și arată cumcă suferințele poporului nostru înainte de proclamarea principiiilor de libertate, frățietate și egalitate se repetă astăzi în disprețul acestor principii proclamate. Cercul nostru electoral al Caransebeșului a avut însă sôrtea de a găsi un singur magiar care să-și înțelgă suferințele și care în mijlocul torentului șovinistic a avut curajul să-și ridice vocea pentru naționalitățile apăsate. Acest bărbat este Ludovic Mocsáry reprezentantele cercului nostru. Vorbitorul propune și adunarea votăza a i-se trimite o telegramă, în care i-se mulțamesce pentru ținuta lui adevărat patriotică față de proiectul de lege pentru asilurile de copii.

În fine președintele adunării mulțămînd alegătorilor pentru participare și exprimânduși bucuria asupra rezultatului adunării și însuflețirii alegătorilor dechiară adunarea de închisă. Dl Ioan Ionaș mulțamesce dlui președinte al adunării pentru zelul care l'a desvoltat într'un șir lung de ani pe terenul luptelor naționale. Cu această adunarea se termină între nesfêrșite aclamațiuni.

De și adunarea n'a avut fericirea de a putea saluta în mijlocul ei pe bărbatul cel mai luminat și cu devotament nesfêrșit pentru binele asupritei noastre națiuni adică pe Ilustritatea sa dl general Traian Doda s'a putut observa însă, că spiritul lui plana nevêdut dar simțit asupra întregii adunări.

Varietăți.

* (Dela Curte.) Maj. Sa monarchul a sosit cu trenul de eri în Budapesta. La gară a fost întâmpinat de comitele Beniczky, de primarul orașului și de căpitanul suprem.

* (Urmăriri.) O telegramă din Budapesta anunță, că în casina românească din Caransebeș s'a ținut o conferință a românilor, în care s'a votat încredere deputatului Mocsáry și s'a luat hotărîrea a se asterne o reprezentațiune la congresul românesc din Sibiu (?) ca să ia pozițiune față cu proiectul despre asilele de copii. După cum e informat „Egyetértés“ s'a și introdus cercetare contra casinei, pentru că s'a ocupat cu lucruri politice.

* (Ovațiunea studenților.) Ovațiunea, ce au intenționat să o facă studenții din Budapesta ministrului Baross, a rămas deocamdată, deore-ce nu le-a conces poliția.

* (Invitare.) Subsemnatul comitet invită la „Petrecerea cu dans“, arangiată în favorului fondului reuniunii femeilor române din comitatul Hunedórei care va ave loc la 14 Februarie 1891 st. n. în sala „Redoutei“, din Deva. Inceputul la 8 ore sêra; prețul de intrare 1 fl. v. a. de persoană. Contribuiri și suprasolviri se primesc cu mulțamită și se vor cuita pe calea publicității.

Comitetul reuniunii femeilor române din comitatul Hunedórei

(Invitare.) Corpul învățătoresc din S. Sebeș invită la „Balul Român“, care se va ținé în S. Sebeș la 11 Februarie a. c. n. în sala la „Leul de aur“ în favorul bibliotecii școlii rom gr. or. din loc. Inceputul la 8 ore sêra; prețul de intrare: de persoană 1 fl.; de familie 2 fl. v. a. Oferte marionimose se primesc cu mulțamită și se vor cuita pe calea publică. S. Sebeș în 26 Ianuarie 1891.

* (Invitare la „Balul Român“ ce se va arangia la 2/14 Februarie 1891 în Brad, în hotelul „Hungaria“ în favorul fondului de pensiune al corpului didactic dela institutul gimnasial din loc. Inceputul la 8 ore sêra. Intrarea; de persoană 1 fl.; de familie 2 fl.

NB. Intre pause se vor juca jocurile naționale „Călușerul și „Bătuta“ în costum. — Oferte marionimose sunt a se adresa cassariului balului: Geor giu Părau.

Comitetul arangiatoriu.

* (Adăncimea mării negre.) Guvernul rusesc cercetând adăncimea mării negre, a constatat că cea mai mare adăncime a ei e de 2250 metri, ér mijlocia de 2000 metri. La 54 m. temperatura e cea mai minimală ér de aci merge tot crescând.

* (Răscóla din Portugalia.) Amănuntele răscólei din Oporto sunt următoarele: La 31 Ianuarie de dimineță insurgenții, în număr de aproape 400 au căutat să pue mîna pe prefectură și pe telegraf, dar nu au reușit. — Guvernul civil a delegat îndată puterile sale generalului Cartereal, care a făcut să înainteze trupele credincioase. Numai o mică parte a populației și 6 sau 7 ofițeri grade inferioare au luat parte la mișcare. Avocatul Alves Voiga, șeful mișcării a format un directorat politic de 5 membri în primărie, unde se retrăseră insurgenții după cea dintăiu luptă cu trupele; primăria a fost încungiuirată, numărul insurgenților a scăzut succesiv; ceilalți cari rămăseseră au tras asupra trupelor prin ferăstră; garda municipală a luat primăria cu asalt. Un mare număr de insurgenți au fugit; 54, printre cari 11 civili, au fost făcuți prisionieri, vre-o 30 alți s'au predat. Căpitanul Laitao și locotenentul Malheiros, cari comandau au fost arestați.

Insurgenții au avut 3 soldați și 4 civili uciși; 36 soldați și 10 civili răniți.

Tot personalul diarelor republicane a fost arestat, hărțile s'au confiscat și birourile au fost închise. La 3 după amêzi ordinea era complet restabilită. Corăbii de transport au plecat la Oporto ca să imbarcheze pe prisioneri în număr de aproape 300 civili și militari. Poliția caută pe insurgenți, pe ađi sunt linistite.

* (Sfaturi casnice.) Mijlocul d'a înfrăgezi carnea cea mai tare e următorul. Când se fierbe carnea și apa a dat în clocote, să se pue câte o linguriță de rachiu de fie-care chilogram de carne.

Birtășii obiçnuesc a înfrăgezi carnea prin „fesadare“, adică ținându-se mai mult timp nepregătită și când începe a se strica o fierb câte-va minute în apa, în care pun un pumn de cărbuni de lemă mărunți și carnea cea mai stricată devine tot așa de gustosă ca și cum ar fi fost prospătă.

* (5 parale la dobândă.) Dacă acum 1880 de ani cineva ar fi pus la dobândă cu 5 la sută cinci parale, familia lui ar avea acum un capital al cărui venit cu 5 la sută ar fi de 1,962,410,204,189,536 miliarde lei.

Dacă întregul pămênt s'ar scóte în vîndare, posesorul acelei sume fantastice ar putea plăti metrul pătrat cu suma de 107,752,460,304 miliarde lei.

El ar putea acoperi întreg pămêntul cu bilete de o mie lei de 3,361,876 mii de ori.

Dacă s'ar putea preschimba această sumă într'o bucată de aur, atunci mărimea aceleia al reprezenta 175 globuri de mărimea pămêntului.

Cine nu este convins de esactitatea acestei socoteli, n'are decât să o lucreze.

* (Doi preoți mâncați de lupi.) Sêptemăna trecută, pe când viscolile acelea turbate bântuia orașul nostru și chiar intrăgă țără, doi preoți sâtesci, având a se duce la Caracal, pentru cine scie ce afaceri, au pus caii la sanie și împreună cu vizitiul, un tînăr țeran a pornit dimineță pe la orele 4, spre Caracal, deși pe lângă negură, mai era și o cetă grósă. În dreptul comunei Cașoveni le-au eșit o cetă de lupi înainte, vizitiul voind se scape de acest pericol, au dat biciu cailor, caii spăriindu-se au restornat pe preoții în zăpadă, fugind cu vizitiu. Lupii s'au năpustit asupra bietilor preoți sfășindu-i la moment când s'a întors vizitiul cu mai mulți săteni, n'au mai găsit de căt părți din cismele nenorocitorilor preoți, încolo tot nimicise/scrise „Reforma“.

* (O mare invențiune.) Diarele parisiane ne aduc scirea că încercările proprietarilor de vin din Francia relative la dregerea vinurilor stricate, prin electricitate, au reușit de minune. Așa astăzi grație curenților electrici, curenți ce printr'un mic mecanism simplu, traversesă masa licuidului fie pus în sticle sau butoie, vinul ori căt de acru mucigaios, sau chiar nou fiind devine fórte tare, fórte bun de beut și fórte vechiu!!! De ađi înainte dar nu vom mai bea vin rêu ci bun și vechiu. Care să fie secretul acestei invențiuni? Êtă: curenții electrici trecend prin vin omóră microbii ce se nasc. Avis producătorilor nostri de vinuri.

Bibliografic.

Una serie de cărți școlastice române tipărite și aprobate de către autoritățile publice eclesiastice și civile sub care stau școlile în statul Ungariei, destinate pentru școlile elementare, medii și preparandii.

(Urmare din Nr. 132 din anul 1890)

P. I Cernățescu: Istoria contimpurană.

Xenopol A. D. Istoria universală Partea I.

Același: Istoria românilor pentru gimnasia și licee.

Același: Istoria românilor în Dacia traiană trei vol.

Ceilalți autori câți au scris istorie sau cronicile românilor și ale României, începând dela vechii cronicari până la Georgie Șincai, Claiu și Petru Maior...

Din științele matematice și naturale vedem anunțate între altele:

Vlassa G. Geometria pentru gimnaziul inferior după D. F. Mocnic pentru I et II cl. gimnas.

Algebra după același d. Mocnic pentru școlile medii „la librăria W. Kraft”.

Ceonțea Teodor: Aritmetica generală și specială.

Făgărășian D.: Fizica pentru școlile populare.

Dariu I.: Fizica pentru școlile pop. cu 50 de figuri.

Hossu Iosif: Planimetria constructivă pentru școlile medii P 1 și II.

Isopescu D.: Manual de aritmetică pentru gimn. infer.

Mărculețiu I.: Manual de aritmetică pentru a III și IV-a clasă gimnazială.

Uilacanu A.: Elemente de istorie naturală pentru școlile populare. (Va urma).

Mulțămita publică.

Poporul din Filia, o comună curat românească, pe țărmurile stâng a Murășului, tractul Reghinului, comitatul Murăș-Turda...

Premergem cu aceste, ca de aci să se vadă cu atare mai mult meritele adevărate ale acelui bărbat,

carele a contribuit în mare parte la săvârșirea acestui mare monument al credinței noastre.

De mult avea dorință ferbinte poporul din această comună, de a-și ridica o biserică conform recerințelor timpului de față.

Ii lipsiau însă mijlocele. Voia să vândă lemnele de brad din pădurea lor, dar neguțătorii ovrei îi batjocoria cu prețul de nimic...

În astfelu de împregiurări ne a trimis Dumnezeu pe bărbatul doririlor noastre, pe junele dl Georgiu Șandor, mare proprietariu și neguțătoriu de lemne...

Vedând în urmă lipsa ce o mai avem, dl Georgiu Șandor pe lângă aceea ne a mai donat încă 1000 scânduri în preț de cel puțin 300 fl. v. a. Pentru cari jertfe comitetul parochial în numele întregului popor drept credincios...

Filea, 6 Ianuaru, 1891. Ciril Fulea, paroch. Stoica Simion, primariu comun. Bandila Simion, epitrop primariu; Bandila Michailă, epitrop; Cazan Simion, epitrop.

Loterie.

Mercuri, în 4 Februaru 1891.

Brün: 71 16 8 38 20

Nr. 602

[16] 2-3

CONCURS.

Pentru întregirea postului de capelan, lângă neputinciosul paroch al comunei Stanija de sus Avram Crăciun I. Ioan se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt: jumătate din întreg venitul parochial de 405 fl. 20 cr.

Concurenții au a-și însinuă petițiunile lor întrate conform dispozițiunilor din vigore în termenul de sus oficiului protopresbiteral concerninte.

Brad, la 27 Decembre, 1890. Oficiu protopresbiteral gr. or. al tractului Zarandului în conțelegere cu comitetul parochial Vasiliu Dămian, propres.

Nr. 2/1891.

[10] 2-3

Publicațiune.

Pentru închiderea cimiteriului bisericeii gr. or. din Reșinari cu grilagiu de fer în estensiune preste 330 metri în lungime, se escrie licitațiune publică minuendo cu prețul esclamarei de 4200 fl. v. a. pe ziua de 3/15 Februaru a. c. în cancelaria comună din loc la 2. ore după amăzi.

Licitanții vor avea de a depune un vadiu de 5% înaintea de începerea licitațiunei.

Eventualele oferte încă se primesc. Planul, preliminaru de spese și condițiunile de licitațiune sunt puse în cancelaria comună spre vedere publică.

Rășinariu, 14/26 Ianuaru, 1891. Comitetul parochial.

Emilian Cioran, paroch.

Bucur Dancăș.

„SEBEȘANA“

institut de credit și de economii cocietate pe acții în Sas-Sebeș,

Anunțiu.

P. T. DD. subscriitori ai acțiunilor din a II-a emisiune la institutul de credit și economii „Sebeșana“, cari nu și-au solvit încă toate ratele, conform statutelor institutului §11, se provocă prin acesta a și respunde ratele restante la din contră se vor pune în aplicare dispozițiunile amintite.

S. Sebeș în 18 Ianuaru, 1891. [15] 3-3 Direcțiunea.

Mersul trenurilor pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Octobre 1890.

Table with multiple columns showing train routes (Budapesta-Predea, Predeal-Budapesta, etc.), train types (Tren accelerat, Tren de persoane), and departure/arrival times. Includes a note at the bottom: 'Nota: Numerele cele grase însemnă orele de noapte.'